

Asia: VN/13008/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi tuloverolain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VN/13008/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tuloverolain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta

Hallituksen esitysluonnos sisältää muutoksia useisiin verotusta koskeviin lakeihin. Finanssiala ry (FA) käsittelee tässä lausunnossa esitysluonnosta vapaaehtoista eläkesäästämistä ja ryhmäeläkkeiden maksujen vähennyskelpoisuutta koskevilta osin.

Eläkesäästämistä tulisi lisätä eikä suinkaan vähentää

- FA vastustaa yksilöllisten eläkevakuutusten ja pitkäaikaissäästämissopimusten sekä ryhmäeläkkeiden omien maksuosuuksien verovähennysoikeuden poistamista.
- Tarve vapaaehtoiselle eläkesäästämiselle ei ole ainakaan vähenemässä, pikemminkin päinvastoin.
- Ehdotus on sekä EU:n pitkän linjan eläkepoliittisten tavoitteiden että hallituksen oman ohjelman vastainen.
- Vapaaehtoiseen eläkesäästämiseen tulisi kannustaa nykyistä enemmän eikä suinkaan ajaa alas kyseistä säästämismuotoa.

1 Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on tarpeellista ja edellyttää kannusteita

Suomalaisten elinikä nousee, ja eläkkeellä vietettyjen vuosien määrä kasvaa. Samaan aikaan työeläkkeen korvausaste on laskusuunnassa, eli eläkkeet ovat aiempaa pienempiä suhteessa palkkoihin. Väestön ikääntyminen asettaa paineita julkiselle taloudelle eläkemenojen kasvun lisäksi myös hoivamenojen kasvun myötä. Vapaaehtoinen eläkesäästäminen voi auttaa lieventämään näitä paineita lykkäämällä tuloja elinkaaren siihen vaiheeseen, kun em. menot kasvavat. Vapaaehtoinen eläkesäästämiselle on siis kasvava tarve Suomessakin.

Eläkesäästäminen parantaa eläkeajan taloudellista turvaa ja elämänlaatua. Sillä voidaan myös tukea kansankapitalismia ja yksilöiden vaurastumista, mikä on tärkeää talouden kokonaiskehityksen kannalta. Säästämisaikana eläkesopimuksessa olevat varat voivat olla pitkäaikaisesti sijoitettuna kansantalouden kannalta hyödyllisiin kohteisiin.

Yli 400 000 suomalaisella on edelleen yksilöllinen eläkevakuutus tai PS-tili. Pitkäjänteiseen, erityisesti tiettyyn eläkeikään sidottuun säästämiseen on vaikea sitoutua ilman kannusteita, jotka nyt esitetään poistettavaksi. Ilman kannustavaa elementtiä säästäjät eivät halua sitoa säästöjään eläkeikään saakka. Yhteiskunnan kannalta taas juuri eläkeikään saakka sitoutuminen on keskeinen tämän säästämismuodon hyöty.

Verokannustetun eläkesäästämisen mallissa myös valtio tulee lykänneeksi omia tulojaan siihen ajankohtaan, kun säästäjä on eläkkeellä. Valtio saa verovähennyksenä myöntämänsä rahan aikanaan takaisin tuottoineen, kun lisäeläke verotetaan eläkkeensaajan tulona. OECD on katsonut vuonna 2018 eläkesäästämistä koskevassa raportissaan, että niiden maiden, joissa on voimassa tämä eläkesäästämisen EET-tyyppinen verovähennysmalli, kannattaa jatkaa menettelyä, koska järjestelmän käyttöönotosta aiheutuneet alkuvaiheen kustannukset ovat jo takanapäin, ja lykättyjen verotulojen hyöty on nyt näköpiirissä. Tällä hetkellä Suomessa valtio saa ulosmaksettavista lisäeläkkeistä verotuloja enemmän kuin mitä vuodessa jää veroja saamatta uusien maksujen vähennysoikeuden takia. Tosiasiassa verot eivät jää saamatta, ne vain lykkääntyvät tulevaisuuteen.

1.1 Eläkesäästämisen muutosten vaikutuksista ja lähtöoletuksesta

Säännöksiä yksilöllisten eläkevakuutusten vakuutusmaksujen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen maksujen vähennykelpoisuuden edellytyksistä on muutettu 2000-luvulla useampaan kertaan. Esimerkiksi eläkkeen nostamisen ikärajoja on nostettu tuloverolaissa toistuvasti, ja nostoaikaa koskevia aikarajoja on pidennetty. Osa eläkeiän muutoksista ei ole aina edes ehtinyt tulla kaikilta osin voimaan, kun ikärajoja on jo muutettu uudestaan.

Sopimuksista on tullut useiden kerrostuneiden lakimuutosten takia monimutkaisia sekä asiakkaiden että tuotteita tarjoavien yritysten kannalta. Eläke-erien laskenta, säästöjen eri osiin kohdistuvien tuottojen seuranta, oikeanlainen ennakonpidätys ja Verohallinnolle raportointi on vaativaa ja edellyttää mittavia IT-järjestelmiä sekä henkilötyötä. Myös nyt ehdotettu muutos on palveluntarjoajien kannalta vaikea toteuttaa, ja se aiheuttaa merkittäviä järjestelmätöitä sekä asiakasviestinnän haasteita.

Esimerkki:

Jos 2000-luvun alussa 30-vuotias henkilö on tuolloin ottanut eläkevakuutuksen, on hänen sopimuksessaan tällä hetkellä säästöjä kolmessa eri ”osastossa”. Osan säästöistään hän saa nostaa ansiotulona ja osan pääomatulona verotettuna. Eläkesäästöjensä eri osia hän voi nostaa 60, 62 ja 65 vuoden iästä alkaen. Eläkeikä on kaksi vuotta. Nyt vähennysoikeuden poistamisen myötä tähän sopimukseen tulisi vielä neljäskin ”osasto”, jonka muodostaisivat vuoden 2027 alusta lukien mahdollisesti suoritettut maksut tuottoineen. Näitä uusia maksuja ei voisi vähentää verotuksessa, ja niistä kertyneestä eläkkeen osasta olisi verotettavaa tuloa vain tuotto, eikä siis koko eläke-erä, kuten muista ”osastoista” eläkettä maksettaessa. Tämän uuden ”osaston” eläkekertymän eläkeikään ei HE-luonnoksessa oteta kantaa.

Esitysluonnoksen mukaan vapaaehtoisen eläkesäästämisen ja pitkäaikais-säästämisen useiden eläkeiän korottamisten tavoitteena on ollut tukea eläke- ja työvoimapolitiittisia tavoitteita. Ennenaikaista eläkkeelle siirtymistä ei ole pidetty perusteltuna suosia verokannustimilla. FA katsoo, että tämä uudistusten lähtöoletta on ollut liioiteltu. Todellisuudessa ennenaikainen eläkkeelle jääminen pelkän vapaaehtoisen eläkkeen varassa edellyttäisi merkittäviä säästösummia. Säästäjät ovat kuitenkin tyypillisesti tavallisia keskituloisia työntekijöitä, joille vapaaehtoinen eläkesäästäminen on ollut keino kerryttää lakisääteistä eläkettä täydentävää kokonaiseläkkeen osaa. Lisäksi ennenaikainen eläkkeelle jääminen olisi ollut helppo estää säätämällä eläkesäästämisen eläkeiksi työeläkkeen mukainen normaali vanhuuseläkeikä. Sen sijaan sääntelyssä menttiin liiallisuusiin nostamalla uusien sopimusten eläkeikä niin korkeaksi (68–70 vuotta), että säästäjä voi alkaa nostaa eläkesäästöjään vasta vuosia työeläkkeen vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen. Tämä viimeisin ikärajan nosto käytännössä lopetti uusien sopimusten tekemisen jo reilu 10 vuotta sitten.

Nyt ehdotettu vähennysoikeuden poistaminen käytännössä estää lisäsäästämisen jo olemassa oleviin sopimuksiin, mikä rikkoo sitä asetelmaa, mihin luottaen sekä asiakkaat että yhtiöt ovat pitkäaikaiseen sopimukseen sitoutuneet. Asiassa tulisikin ottaa huomioon perustuslain mukainen perusteltujen odotusten suoja, joka koskee luonnollisten henkilöiden lisäksi myös yrityksiä, ja arvioida riittävän pitkien siirtymäaikojen tarvetta.

1.2 Hallituksen esitysluonnoksen ehdotukset ovat hallituksen oman ohjelman vastaisia

Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjaukset vapaaehtoisen eläkesäästämisen ehtojen joustavoittamisesta ja nostojen alaikärajan tarkoituksenmukaisuuden uudelleenarvioinnista olivat tervetullut muutos koko 2000-luvun ajan jatkuneeseen eläkesäästämisen asteittaiseen alasajoon.

Hallitusohjelman mukaan tarkoitus oli selvittää mahdollisuuksia lisätä kannustimia vapaaehtoiseen eläkesäästämiseen muuttamalla tuloverolakia siten, että omien eläkesäästöjen nostaminen olisi mahdollista jo vanhuuseläkkeelle jäädessä. Tämä muutos olisi kohtuullistanut nykyistä erittäin korkeaa vapaaehtoisen eläkkeen ikärajaa, joka on uusissa sopimuksissa nykyään käytännössä 70 vuotta.

Onkin erittäin valitettavaa, että Orpon hallitus päätyi jo alle vuoden sisällä ohjelmansa laatimisesta aivan päinvastaiseen ja erittäin yllättävään ratkaisuun esittämällä eläkesäästämisen verokannusteen poistamista kokonaan.

Yleisempänä tavoitteena hallituksella oli parantaa piensijoittajien asemaa ja luoda kannustimia pitkäaikaiseen säästämiseen ja sijoittamiseen, mitä nyt käsillä oleva muutosehdotus ei tue.

1.3 EU:ssa halutaan kehittää eläkesäästämistä

EU:ssa vapaaehtoisen eläkesäästämisen edistäminen nähdään tärkeänä osana pääomamarkkinaunionin tulevaisuutta. Suomikin on esimerkiksi huhtikuussa 2024 sitoutunut EU-tasolla kehittämään eläketuotteita ja pitkän aikavälin säästötuotteita osana pääomamarkkinaunionia (Eurooppa-neuvoston 17. –18.4.2024 päätelmät). Linjauksella tavoitellaan mm. lisäeläkkeiden saatavuuden parantamista. Onkin kiinnostava ajallinen yhteensattuma, että samaisella huhtikuun 2024 viikolla hallitus päätyi kotimaassa kehysriihessään esittämään vapaaehtoisen eläkesäästämisen lakkauttavaa vähennysoikeuden poistamista.

EU-komission kannanotoissa ja aloitteissa on johdonmukaisesti koko 2000-luvun ajan korostettu vapaaehtoisen eläkesäästämisen ja lisäeläkkeiden merkitystä lakisäätteisten eläkejärjestelmien rinnalla. Komissio on pyrkinyt luomaan edellytyksiä turvallisille ja houkutteleville eläkesäästöratkaisuille koko unionin alueella, mikä auttaisi kansalaisia varmistamaan riittävän toimeentulon eläkkeellä. Näin EU pystyisi paremmin vastaamaan väestön ikääntymisen haasteisiin taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Ajankohtaisissa pääomamarkkinaunionin (CMU) linjauksissa korostetaan lisäeläkkeiden merkitystä julkisia eläkkeitä täydentävänä tulonlähteenä. CMU:n linjauksissa painotetaan myös vapaaehtoisuuden ja valinnanmahdollisuuksien merkitystä, ja CMU pyrkii parantamaan lisäeläkkeiden saatavuutta ja houkuttelevuutta. Esimerkiksi Enrico Lettan tuoreessa raportissa

"Much More Than a Market" korostetaan, että vapaaehtoinen eläkesäästäminen parantaa yksilöiden taloudellista turvallisuutta ja tukee samalla EU:n taloudellista vakautta ja kasvua. EU:n tulisi edistää vapaaehtoista eläkesäästämistä luomalla suotuisaa sääntelyä, joka tekisi säästämisestä houkuttelevampaa. Jäsenvaltioiden pitäisi tarjota kannustimia, jotka tekevät eläkesäästämisestä houkuttelevampaa.

Kuitenkin kansallisesti Suomi on toiminut koko 2000-luvun ajan toisin: vapaaehtoisen eläkesäästämisen ehtoja on toistuvasti heikennetty, eikä uusia sopimuksia ole siksi enää käytännössä tehty yli kymmeneen vuoteen. Nyt käsillä olevalla ehdotuksella lopetettaisiin säästäminen myös jo olemassa oleviin sopimuksiin. Tämä on ristiriidassa EU:n linjausten kanssa, ja vaikeuttaa pitkäjänteistä eläkesäästämistä.

2 Yksityiskohtaisempia havaintoja esitysluonnoksesta

2.1 Pienten säästöjen ennakaisen nostamisen helpottaminen

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen perustuu asiakkaan ja palveluntarjoajan väliseen sopimukseen. Säästöjä ei lähtökohtaisesti voi nostaa ennen eläkeikää. Maksujen verovähennyskelpoisuuden edellytyksenä on, että sopimuksen mukaan säästöjä ei voi nostaa ennen eläkeikää muutoin kuin tuloverolaissa määritellyissä tilanteissa, joita ovat vähintään vuoden kestänyt työttömyys tai pysyvä työkyvyttömyys tai osatyökyvyttömyys, puolison kuolema tai avioero. Jos eläkesäästöjä maksetaan ilman tällaista syytä ennen eläkeikää, maksettu määrä luetaan pääomatuloksi 50 prosentilla korotettuna.

Ehdotuksen lähtökohta on, että etuuden ulosmaksua koskevat säännökset pysyvät ennallaan, ja ennakaisesti nostettuja säästövaroja verotettaisiin korotettuna myös lain voimaantulon jälkeen. Poikkeuksena olisivat korkeintaan 5 000 euron suuruiset säästövarat, jotka voisi nostaa kertasuorituksena kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta ilman, että varoja verotettaisiin korotettuna. Esityksen mukaan säästövarojen ennakainen nostaminen edellyttäisi kuitenkin aina vakuutusenantajan tai PS-palveluntarjoajan suostumusta eli asiakkaalle ei synny tuloverolain muutoksella oikeutta ennakaiseen nostamiseen. Kyseessä on verotuksen muuttumisesta huolimatta vakuutus- tai säästämissopimuksen ehtojen vastainen tilanne. Verotushan ei ole sopimuksen ehto, ja veromuutoksesta huolimatta sopimus pysyy ennallaan.

Mikäli tällainen pieneksi jääneiden säästöjen ennakainen nostaminen ilman veroseuraamuksia sallitaan, FA kannattaa ehdotuksen edellytystä siitä, että nosto tulee tehdä kokonaisuudessaan eli kertasuorituksena. Palveluntarjoajien kannalta on tärkeää, että silloin kun asiakas haluaa nostaa pienet säästöt ennakaisesti, noston myötä koko sopimus voidaan samalla päättää.

FA katsoo, että 5000 euron suuruinen säästön määrä ei ole aivan pieni, vaan siitä saisi muodostettua täydentävän kuukausieläkkeen 2–3 vuodeksi, kun otetaan huomioon tuloverolain mukainen mahdollisuus nostaa säästöjä aina 2000 euroon asti vuodessa eläkeiän täytyttyä. FA ehdottaakin harkittavaksi, löytyisikö mahdollinen ennenaikaisesti nostettavan pienen säästön raja lähempää tuota 2000 euroa.

HE-luonnoksesta ei selviä, minä ajankohtana säästöjen tulee olla alle ehdotetun korkeintaan 5000 euron rajan. Sijoituskohteiden arvosta riippuvien eläkesäästöjen arvohan kehittyy asiakkaan tekemien valintojen mukaisesti koko ajan. Odotettavissa on myös hankalia rajanvetoja silloin, jos säästöt ylittävät pieniksi katsottavien säästöjen rajan vain esimerkiksi muutamalla kymmenellä eurolla.

Toteutuessaan nyt ehdotetut muutokset saattaisivat kuitenkin johtaa hyvin vähän säästäneiden asiakkaisen kohdalla siihen, ettei eläkesäästämissopimus enää palvelisi riittävästi sitä tarkoitusta, jota varten he ovat sopimuksen alun perin tehneet. Olisi kuitenkin eläkesäästämistuotteen perusluonteen vastaista säätää uusi ennenaikaisen nostamisen verotuksellinen mahdollisuus. Aina on ollut myös sellaisia sopimuksia, joihin on lopulta säästetty hyvin vähän, joten tilanne ei sinänsä ole uusi. Koska näitä eläkesäästämissopimuksia ei ole tehty yli 10 vuoteen käytännössä lainkaan, kyse ei myöskään ole enää aivan uusista sopimuksista. Lisäksi jo nykyisin tuloverolaissa on huomioitu pieniksi jääneiden säästöjen nopeutetun ulosmaksun mahdollisuus sallimalla nostaa säästöjä eläkeiästä alkaen aina 2000 euroon asti vuodessa jäljellä olevasta säästö määrästä riippumatta.

2.1.1 Säästöjen ennenaikaisen nostamisen yritysvaikutuksista

Sopijapuolena olevan palveluntarjoajan puolelta on tehty pitkäaikainen sidotun eläkesäästämissopimus, mitä lähtökohtaa säästöjen ennenaikainen nostaminen rikkoisi. Käytännössä palveluntarjoajilla ei olisi todellista mahdollisuutta kieltäytyä pienten säästövarojen ennenaikaisesta nostosta. Näin ollen verolainsäädännön muuttaminen tosiasiaa pakottaisi eläkesäästämissopimukset tarjoavat yritykset luopumaan osasta jo tehtyjä pitkäaikaisia eläkesopimuksia sekä muuttamaan omia toimintojaan, vaikka puhtaasti juridisesti arvioiden asiakkaalle ei synnykään oikeutta ennenaikaiseen nostamiseen, vaan ennenaikainen nostaminen edellyttää palveluntarjoajan suostumusta.

Ennenaikaiset nostot hoidetaan nykyään manuaaliprosesseilla, koska normaalisti niitä tehdään melko vähän. Niitä varten ei siksi kannata rakentaa automaatiota esim. palveluntarjoajien digikanaviin, etenkin kun kyseessä on hiipuva sopimuskanta.

Etenkin vakuutusyhtiöissä, joissa on iso yksilöllisten eläkevakuutusten kanta, ennenaikaisten nostojen käsittely hyvin todennäköisesti ruuhkauttaisi asiakaspalvelun, millä olisi vaikutusta myös muiden asiakkaiden palveluun. Ruuhka todennäköisesti johtaisi myös viivästyskorkojen

maksamiseen suoritusten viivästyessä vakuutuslainsäädännön mukaisesta määräajasta. Vakuutuslainsäädännön mukaan vakuutusyhtiön on suoritettava korvaus hakijalle 30 päivän kuluessa maksamiseen tarvittavien riittävien tietojen saamisen jälkeen. Mikäli vakuutusyhtiö ei suorita korvausta 30 päivän kuluessa, on sen maksettava viivästyskorkoa viivästykseen ajalta. Tällaisessa lainsäätäjän yksipuolisten toimien aiheuttamassa poikkeuksellisessa tilanteessa täytyisi lainsäädännössä mahdollistaa tilanne, jossa käsittelyyn ei sovellettaisi kyseistä määräaikaa, taikka antaa vakuutusyhtiölle oikeus määrätä käsittelyn aikataulusta tarkemmin.

Esityksessä todetaan, että vakuutusyhtiön näkökulmasta pienten säästövarojen nostomahdollisuuteen liittyisi myös yhtiön vastuuvelan hallintaan liittyvää lisätyötä. Vakuutusyhtiöt ovat sitoneet vastuidensa katteena olevat varat pitkäaikaisesti kohteisiin, joiden enneaikainen realisointi ei olisi järkevää. Tilanne koskee laskuperustekorkoista vakuutuskantaa, jota on edelleen merkittävä määrä useilla yhtiöillä. Sijoitussuunnitelmat riippuvat vahvasti vastuuvelan oletetusta duraatiosta, eivätkä vakuutusyhtiöt ole voineet sijoitustoiminnassaan varautua siihen, että eläkevakuutuksiin liittyvät vastuut ovatkin lainsäädännön yllättävien muutosten takia lyhytaikaisempia kuin mitä sopimuksia tehtäessä on ollut syytä olettaa.

Lisäksi säästöjen enneaikainen takaisinostaminen aiheuttaa yhtiöille ennustettua suuremman äkillisen likviditeettitarpeen. Tämä voi olla hankala toteuttaa, koska tarvittavien varojen määrää on vaikea ennakoita.

2.1.2 Enneaikaisen nostamisen vaihtoehtoiset ratkaisut

Enneaikaisen nostamisen helpottamisen sijaan parempi ratkaisu olisi säätää vähennysoikeuden poistamiselle pidempi siirtymäaika, jolloin säästämistä voisi jatkaa vielä muutaman vuoden.

Pieneksi jääneiden säästöjen kertonoston mahdollistaminen vasta eläkeiän täyttymisen jälkeen voisi myös olla toimiva vaihtoehtoinen ratkaisu. Tällöin etenkin eläkevakuutuksissa oleva ansiotulona verotettava säästö tulisi vakuutuksenottajan näkökulmasta verotettavaksi todennäköisesti asiakaslähtöisemmin, ja säästö hyödyttäisi vakuutuksenottajaa paremmin alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti eläketurvan täydentäjänä.

2.2 Säästäminen jatkaminen aiheuttaa merkittäviä järjestelmätöitä

Ehdotuksessa on arvioitu, että eläkesäästämissopimukseen ei enää todennäköisesti suoritettaisi uusia suorituksia vähennysoikeuden poistamisen myötä. Vaikka näin varmaan onkin suurimman osan kohdalla, säästämistä voi kuitenkin jatkaa vähennysoikeuden poistamisesta huolimatta, ja osa asiakkaista tulee näin todennäköisesti tekemään – joko tarkoituksella tai epähuomiossa.

Eläkesäästämistä on tehty yleensä ns. maksusuunnitelma, jonka mukaisesti asiakas suorittaa maksuja. Palveluntarjoaja ei voi lakkauttaa näitä maksusuunnitelmia yksipuolisesti siinä tapauksessa, että maksujen vähennyskelpoisuus poistuu, eikä se voi kieltäytyä sopimukseen sisältyvän, voimassa olevan maksusuunnitelman mukaisten maksujen vastaanottamisesta. Vakuutusyhtiöllä ei vakuutusopimuslain pakottavien määräysten takia ole yksipuolista sopimuksen muutosoikeutta esim. sillä perusteella, että lainsäädäntö on muuttunut. Pitkäaikaissäästämislain (1183/2009) säännöksissä ei ole otettu kantaa sopimuksen muutostilanteisiin, mutta lain 4 §:n mukaan säännökset ovat pakottavia, ja niistä säästäjän vahingoksi poikkeava ehto on mitätön. Lisäksi 13 §:n mukaan palveluntarjoaja ei saa irtisanoa säästämissopimusta. PS-tilin tarjoajan yksipuolinen muutosoikeus on siis lainsäädännön valossa epäselvä ja jäänee kuluttajasuojalainsäädännön, yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden ja sopimuksen ehtojen varaan.

Oletettavaa siis on, että osa asiakkaista pitää maksuohjelmat edelleen voimassa myös vuoden 2027 alun jälkeen. Yhtiöiden tulee siksi tuloverolain muutoksen jälkeen pystyä erottelamaan säästöistä taas yksi uusi osio, jota verotetaan aikanaan vain tuoton osalta. Tekninen valmius vastaanottaa lisäsuorituksia on pakko rakentaa järjestelmiin, koska ei ole mahdollista estää lisämaksujen suorittamista näihin sopimuksiin. Tämä edellyttää merkittäviä ja samalla siis kalliita tietoteknisiä muutostöitä, vaikka vain edes pienikin osa asiakkaista jatkaisi säästämistä. Lisäksi asiakkaiden tiedottaminen ja automaattisten maksusuoritusten peruuttaminen tulee olemaan suuri urakka.

Uusien säästöjen perusteella kertyneen eläkeosan eläkeikään ei HE-luonnoksessa oteta kantaa.

Hallituksen esitysluonnoksessa ei oteta kantaa myöskään siihen, millä ehdoin vähennyskeltottomien maksujen muodostamia säästöjä voisi halutessaan takaisinostaa eli onko takaisinosto rajoitettu tuloverolain mukaisesti erityisiin takaisinostoperusteisiin. Ilmeisesti näitä 1.1.2027 lukien muodostuneita säästöjä ei saisi takaisinostaa ilman korotettua pääomatuloveroa koskevaa sanktiomääräystä, kun otetaan huomioon, että maksusuoritusten jatkaminen (myös epähuomiossa) estää pienten säästöjen ennaikaisen nostamisen, koska nostamisen lisäedellytyksenä on, ettei verovelvollinen ole maksanut vakuutukseen tai pitkäaikaissopimukseen maksuja lain voimaantulon jälkeen.

Mikäli asiakas jatkaa maksujen suorittamista, hän ei ehdotuksen mukaan voisi enää sen jälkeen takaisinostaa ns. pieniä säästöjä ennaikaisesti ilman korotettua veroa. Käytännössä asiakkaat saattaisivatkin pyytää verovähennysoikeuden päättymisen jälkeen suorittamiaan maksuja palautettavaksi, jolloin jäisi epäselväksi, voisiko takaisinosto-oikeuden saada tällä tavoin uudelleen voimaan, ja millaisia Verohallinnolle tehtäviä tuloveroilmoituksia tämä edellyttäisi. Tämä tulee aiheuttamaan palveluntarjoajille merkittävää lisätyötä.

2.3 Eläkevakuutusten kuolemanvaraturvan verokohtelusta

Eläkevakuutus on vakuutus elämän varalle, ja ilman erillistä kuolemanvaravakuutusta kuolinpesälle ei maksettaisi kuolemantapauksessa mitään hyvitystä saamatta jääneistä säästöistä. Vainajalta ”yli jäävät” varat menevät koko vakuutuskollektiivin hyväksi, ja vastaavasti vainajankin säästöihin on kertynyt tätä vakuutusteknistä kuolevuushyvitystä. Tyypillisesti eläkevakuutuksen yhteydessä otetaan kuitenkin kuolemanvaravakuutus, josta maksetaan korvaus kuolemantapauksessa. Säästöille maksettava hyvitys ja henkivakuutuksen maksu ovat yleensä hyvin pitkälle samansuuruiset.

Kuolemanvaraturvan verotus muuttui uusissa sopimuksissa 18.9.2009 annetun tuloverolain muutosehdotuksen myötä. Silloin verotukseen kehiteltiin uusi käsite "eläkevakuutukseen liittyvä kuolemanvaravakuutus". Tällaisen eläkevakuutukseen liittyvän kuolemanvaravakuutuksen maksut ovat vähennyskelpoisia ja vastaavasti korvaus on pääomatuloverotuksen alaista.

HE-luonnoksen mukaan TVL 54 d § kumottaisiin, jolloin poistuisi myös kuolemanvaraturvan vakuutusmaksun verovähennyskelpoisuus. Tällöin myöskään vähennyskeltottomilla maksuilla voimassa pidetyn kuolemanvaraturvan korvauksen ei tulisi olla näitä maksuja vastaavilta osin pääomatuloverotuksen alaista. Tämä taas monimutkaistaisi entisestään kuolemantapauskorvauksen verojen laskentaa (kts. Verohallinnon ohje). Tätä kuolemanvaraturvan maksujen vähennyskelpoisuuden poistamista ei käsitellä HE-luonnoksessa lainkaan.

2.4 Yritysten lisäeläkejärjestelyjen vaikeuttaminen voi vaikuttaa työsuhteen ehtojen toteutumiseen

Luonnoksessa ehdotetaan, että ryhmäeläkkeistä poistettaisiin työntekijöiden omien maksuosuuksien vähennysoikeus. Ryhmäeläkkeiden verotuksellisten reunaehtojen muuttaminen vaikeuttaisi työntekijöille jo annettujen eläkelupausten täyttämistä. Yritysten eläkejärjestelyillä pyritään sitouttamaan työntekijöitä, ja lisäeläkkeet toimivat usein merkittävänä kannustimena työntekijöille pysyä yrityksessä pidempään. Eläkevakuutukset ovat puolestaan toimiva ja työntekijän kannalta turvaava tapa täyttää annettu eläkelupaus.

Vaikka ryhmäeläkkeiden omat maksuosuudet eivät ole koko sopimuskantaa tarkasteltaessa yleisiä, niitä on kuitenkin jonkin verran, ja ne ovat joidenkin yritysten tapauksessa merkittävä elementti eläkejärjestelyn kokonaisuudessa.

Esityksessä ei ole huomioitu sitä, että osa työntekijän itse maksamista vakuutusmaksuista perustuu työnantajan ja työntekijän välisen työsuhteen ehtoihin. Esimerkiksi yritysten kansainvälisesti noudattamassa eläkepolitiikassa voidaan toteuttaa sopimusperusteisesti menettelyä, jossa työnantaja ja työntekijä maksavat vakuutusmaksua tietyt prosentit ansioista tuloverolain sallimissa rajoissa. On myös järjestelmiä, joissa työntekijän maksamista vakuutusmaksuista on sovittu

työehtosopimuksessa tai sen kaltaisessa järjestelyssä. Ehdotetulla muutoksella puututtaisiin työntekijöiden oikeuksiin, ja muutoksella on laajemmat vaikutukset kuin mitä esityksen luonnoksessa on tuotu esille.

FA esittää, että työntekijän maksamiin työnantajan järjestämän kollektiivisen lisäeläketurvan maksuihin ei puututtaisi ollenkaan, taikka tuloverolakiin kirjoitettaisiin siirtymäsäännös, jonka mukaan ennen hallituksen esityksen antamista tehtyihin sopimuksiin sovellettaisiin jatkossakin nykyisin voimassa olevia säännöksiä. Tämän jälkeen uusia työntekijän maksamia vakuutusmaksuja sisältäviä sopimuksia ei tehtäisi, mutta ns. vanhat sopimukset voitaisiin hoitaa loppuun.

2.5 Yritysten ottamien ns. vanhojen yksilöllisten eläkevakuutusten eläkeikä

Luonnoksen mukaan työnantajan maksaman työntekijälleen ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut katsotaan vakuutetun veronalaiseksi ansiotuloksi jatkossakin vain siltä osin kuin niiden yhteismäärä verovuonna ylittää 8 500 euroa, mikäli se täyttää tuloverolain uuden 34 c §:n 4 momentin 2 kohdassa, 5 momentin 1 kohdassa sekä 6 momentissa säädetyt edellytykset.

FA toteaa, että HE-luonnoksessa ehdotetun uuden TVL 34 c §:n ikärajataulukko on epätarkka ennen 18.9.2009 tehtyjen yritysten yksilöllisten eläkevakuutus sopimusten osalta, joihin on edelleen sovellettu ja tulee jatkossakin soveltaa sopimuksen tekohetkellä voimassa olleita eläkeikäiä. Tämä perustuu lain 1741/2009 voimaantulosäännökseen, jonka mukaan ”viimeistään 17 päivänä syyskuuta 2009 työnantajan työntekijälle ottamaan vakuutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä”. Asiasta on myös Verohallinnon ohje.

Muitakin vastaavia eläkesäästämisen veromuutosten siirtymäsäännöksiä on edelleen voimassa koskien eläkeikäiä lisäksi ainakin eläkeikää (2 vuotta/10 vuotta). Nyt tuloverolakiä muutettaessa on tärkeää lakiteknisesti varmistaa, että nämä kaikki vanhat siirtymäsäännökset pysyvät edelleen voimassa aiemmin tarkoitetulla tavalla.

3 Säästöhenkivakuutuksen kahden vuoden sääntö on käynyt tarpeettomaksi

FA ehdottaa tässä yhteydessä tarkasteltavaksi säästöhenkivakuutuksia koskevan ns. kahden vuoden säännön kumoamista.

TVL 34 § 3 momentin mukaan henkivakuutukseen perustuvasta vakuutus suorituksesta on veronalaista vain vakuutuksen tuotto, jos vakuutus suoritus vakuutus sopimuksen mukaan maksetaan

säästösummana eli kertasuorituksena tai useampana eränä lyhyempänä kuin kahden vuoden aikana vakuutetun saavutettua määrään.

Säännön alkuperäinen tarkoitus on käynyt epäselväksi, ja nykyään sääntö on tarpeeton. Sääntö rajoittaa tavallisen säästöhenkivakuutuksen käyttämistä korvauksen suorittamiseen pidemmän kuin kahden vuoden ajan.

4 Yhteenveto

Vaikka verotus ei ole osa eläkesäästämissopimusta, määrittelee verokohtelu käytännössä eläkeikään saakka sidotun säästämisen reunaehdot ja kiinnostavuuden. Valtiovalta on useilla peräkkäisillä eläkesäästämisen heikennyksillä osoittanut pitkäkestoisen säästämisen reunaehtojen määrittelijänä hyvin lyhytjänteiseksi niin asiakkaiden kuin ikäsidonnaisia eläketuotteita tarjoavien yritysten kannalta.

Sopimuksista on tullut lakimuutosten takia monimutkaisia sekä teknisesti vaikeita ja kalliita hoitaa. Nyt käsillä oleva muutoskaan ei olisi näennäisestä yksinkertaisuudestaan huolimatta teknisesti, hallinnollisesti tai juridisesti helppo eikä halpa toteuttaa. Nyt ehdotettujen muutosten hallinnollinen taakka tulee olemaan merkittävä, koska sopimuksia on edelleen voimassa n. 420 000 kappaletta. Suuret asiakasmäärät lisäävät merkittävästi palveluntarjoajilta vaadittavaa asiakasviestintää, mikä lisää kustannuksia tuntuvasti. Muutoksista aiheutuu suuri määrä asiakasyhteydenottoja, joita ei käytännössä voida hoitaa muutoin kuin henkilötöyänä.

Kun otetaan vielä huomioon jokaiselle palveluntarjoajalle aiheutuvat arviolta miljoonaluokan IT-kustannukset, on kansantalouden kokonaisuudessa epävarmaa, saadaanko muutoksella aitoja säästöjä aikaan, vai synnytetäänkö päätöksellä yhteiskuntaan lähinnä vain hallinnollista hukkaa – ja menetetään samalla useiden vuosikymmenten pituinen yksilöllisen eläkesäästämisen jatkumo. On arvokasta, että vapaaehtoisesti säästettyjä eläkesäästöjä on kertynyt sadoille tuhansille henkilöille, joista osa saa parhaillaan täydentävää eläkettä, osa on eläkkeensä jo nauttinut ja osan vuoro tulee aikanaan. Lisäksi ehdotettu muutos on EU:n pääomamarkkinaunionin tavoitteiden vastainen.

Hallituksen päätös poistaa eläkesäästämisen vähennysoikeus luo siis useita sekä periaatteellisia että juridisesti ja teknisesti hankalasti hoidettavia ongelmia. Osaa niistä on mahdoton ratkaista kaikkia tähän säästämismuotoon pitkäaikaisesti sitoutuneita toimijoita kohtuullisesti kohtelevalla tavalla.

FA katsoo, että eläkesäästämisen verovähennysoikeus tulisi säilyttää, ja lisäksi tulisi hallitusohjelman mukaisesti etsiä keinoja parantaa tämän säästämismuodon edellytyksiä.

Poikonen Piritta
Finanssiala ry